

بسمه تعالی

گزارش برگزاری سیزدهمین کرسی علمی - ترویجی

با عنوان:

"جایگاه و شخصیت علمی سلمان فارسی باتکیه بر روایات تفسیری"

ارائه دهنده:

دکتر عبدالله غلامی   عضو هیئت علمی گروه الهیات دانشگاه رازی

ناقد:

دکتر مجید معارف   عضو هیئت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران

ناقد:

دکتر محمد مولوی   عضو هیئت علمی گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره)

مدیر جلسه:

دکتر علی مرتضوی مهر   عضو هیئت علمی گروه الهیات دانشگاه رازی

جلسه کرسی علمی ترویجی با عنوان "جایگاه و شخصیت علمی سلمان فارسی باتکیه بر روایات تفسیری" در راس ساعت ۸ صبح مورخ نهم آبان ماه ۱۴۰۱ در سالن جلسات شماره یک دانشکده ادبیات دانشگاه رازی به صورت وبیناری با حضور اعضای هیئت علمی و دانشجویان دانشگاه رازی آغاز شد. ارائه دهنده کرسی دکتر عبدالله غلامی عضو هیأت علمی گروه الهیات دانشگاه رازی، ناقد اول دکتر مجید معارف عضو هیأت علمی و استاد گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه تهران و ناقد دوم دکتر محمد مولوی، عضو هیأت علمی و دانشیار گروه علوم قرآن و حدیث دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) در این نشست شرکت داشتند و مدیریت جلسه نیز با دکتر علی مرتضوی مهر عضو هیأت علمی گروه الهیات دانشگاه رازی بود.

ابتدا خیر مقدم توسط دبیر جلسه دکتر علی مرتضوی مهر صورت گرفت و پس از آن خیر مقدم و توضیحاتی در رابطه با جلسات کرسی‌های نقد و نظریه پردازی توسط دکتر بهرامی دبیر کرسی‌های نظریه پردازی دانشگاه رازی صورت گرفت.

آغاز مباحث علمی جلسه با ارائه دکتر عبدالله غلامی بود. ایشان ابتدا روایتی را در رابطه با شخصیت علمی سلمان فارسی قرائت نمودند. پس از آن ادعای اول مبنی بر اینکه سلمان فارسی یکی از مفسران جهان اسلام بوده است مطرح نموده و پیرامون آن مطالبی از شواهد و قرائن مطرح گردید. ایشان اظهار داشتند هر چند بسیاری از محققان سلمان فارسی را مفسر نمی‌دانند و در بین ده نفر اول مفسران، اسمش دیده نمی‌شود، اما باید توجه نمود که در منابع تفسیری فریقین روایات زیادی از سلمان فارسی نقل شده است. همچنین در کتب تفسیری فقهی دیدگاه‌های سلمان فارسی در مورد

تکالیف فقهی بیان شده است و برای آن نیز در ادامه مصادیقی بیان نمودند. از مجموع نظرات اینگونه نتیجه گرفتند که سلمان فارسی شخصیتی مفسر و فقیه بوده است و این تسلط سلمان را نتیجه سؤالات متعدد ایشان از پیامبر دانستند؛ و نیز ادعا شد گاهی سلمان اسباب نزول آیات قرآن را بیان کردند و گاهی خود سلمان سبب نزول آیه بوده است.

ایشان در ادامه گفتند از مجموع روایاتی که از سلمان نقل شده است ۴۶۰ روایت گزینش شده است. مبنای این بررسی البرهان فی تفسیر القرآن سیدهاشم بحرانی و الدر المنثور جلال الدین سیوطی بوده است؛ زیرا این دو تفسیر جامع روایات تفسیری فریقین هستند. بعد از این دو اثر، دیگر منابع روایی و غیر تفسیری فریقین نیز مورد تفحص قرار گرفت تا روایاتی دیگر از سلمان فارسی که می‌تواند در تفسیر قرآن از آنها بهره برد، به طور کامل گردآوری شده و با تکیه بر آنها مدعای نظریه اثبات شود. در روایات نقل شده هم روایات کوتاه و هم بلند به چشم می‌خورد. در روایات تفسیری سلمان هم روایاتی دیده می‌شود که گاهی مشتمل بر تفسیر بیست آیه دیگر یا بیشتر می‌باشد که متمرکز بر تعیین امیرالمؤمنین علی علیه السلام به عنوان مصداق آن آیات است. در ادامه دکتر عبدالله غلامی اشاره داشتن بر اینکه با تغییر تعریف یا انتخاب تعریف مختار از روایت تفسیری و برخی از اصطلاحات میتوان تعداد روایات تفسیری از سلمان فارسی را بیشتر دانست.

ایشان در ادامه دلیل نیامدن اسم سلمان در میان مفسرین به خاطر دفاع سلمان از ولایت دانستند و گفتند: به دلیل همین مطلب روایات ایشان که رنگ و بوی ولایی دارد، در کتب تفسیر اهل سنت نیامده است و شخصیت تفسیری ایشان مورد کتمان قرار گرفته است که متأسفانه نتیجه این کتمان هم به محققان شیعه تسری یافته و سلمان را جزو مفسران نخستین قرآن ندانسته‌اند، در حالی که وی جلسات تفسیر سوره یوسف نیز داشته است.

پس از صحبت‌های دکتر غلامی، دکتر مجید معارف به عنوان ناقد اول به نقد مطالب پرداختند. ابتدا ایشان گفتند اگر موضوع از جایگاه سلمان فارسی با تکیه بر روایات تفسیری به "شخصیت تفسیری سلمان فارسی" عوض شود بهتر است. دومین نکته ایشان اشکال بر بیان مسئله بود و گفتند تعریف موضوع و بیان مشکل و مبهم خوب مشخص نشده است و همچنین نباید حل مسئله در بیان مسئله آورده شود. اشکال بعد اینکه تا زمانی که میراث تفسیری که ادعا شد تا آورده نشود و دیده نشود قابلیت نظر دادن وجود ندارد. نکته بعدی اینکه بزرگانی همچون آیت الله معرفت مفسران اصلی را ده نفر نمی‌دانند بلکه چهار نفر می‌دانند ایشان نیز اسمی از سلمان نبرده است. در پایان ایشان جهت قوی شدن تحقیق پیشنهاد دادند که کتب معتبر اهل سنت مراجعه شود چرا که مانند احمد بن حنبل ۳۷ روایت از سلمان نقل کرده است و همچنین به کتاب محدث نوری که در رابطه با سلمان است مراجعه شود تا نظرات دقیق تر ارائه شود.

پس از آن نوبت به نقد دکتر محمد مولوی رسید ایشان ابتدا از دکتر غلامی به جهت تبیین شخصیت سلمان فارسی تشکر کردند و ثانیاً به شخصیت برجسته و مهم سلمان فارسی و تفسیر ایشان در مسجد شهر مدائن اشاره نمودند. ایشان چند سوال مطرح نمودند؛ اولاً روش مطالعه در این پژوهش چگونه بوده است؟ و ثانیاً آیا تطبیق روایات شیعه و سنی

صورت گرفته است؟ آیا صحاح سته در این زمینه مخصوصاً صحیح مسلم و صحیح بخاری دیده شده‌اند؟ دکتر مولوی در ادامه گفتند روایاتی که از سلمان فارسی نقل شده است، برخی رنگ و بوی اسرائیلی دارد آیا صحت و سقم روایات بررسی شده است؟ آیا انتساب این روایات به سلمان درست است یا برخی با جعل این احادیث به دنبال ضربه زدن به سلمان بوده‌اند؟

در پاسخ به نقدهای مطرح شده، دکتر غلامی عنوان پیشنهادی دکتر معارف را پذیرفتند و تصریح نمودند که در ابتدا هم همین عنوان را برای کرسی پیشنهاد داده بودند. و اینکه نظر استاد، معرفت مبتنی بر نقد دکتر ذهبی بوده که نظر سیوطی را دنبال کرده است و اینکه دکتر ذهبی از چهار نفر برتر صحبت نموده است. نیز ایشان در پاسخ دکتر مولوی تصریح کردند که به دیگر منابع روایی فریقین هم مراجعه کرده و از آنها نیز روایاتی به دست آورده است.

پس از نقد دو استاد محترم نوبت نقد به حاضران در جلسه به صورت مجازی و هم به صورت حضوری رسید. یکی از حاضرین در جلسه از دکتر غلامی خواستند مواردی از روایات تفسیری و روایات فقهی منقول از سلمان را در جلسه ادعا نمودند بیان نمایند. دکتر غلامی نیز به ذکر موارد از آیات و روایات که مصادیق مدعا بودند اشاره کردند.

در پایان دکتر غلامی ضمن تشکر از اساتید ناقد، به توضیح در رابطه با بعضی از اشکالات و پاسخ به آنها پرداختند و با بیان مواردی برخی از شبهات را پاسخ دادند.

در نهایت دبیر جلسه ضمن جمع بندی مطالب اشاره نمودند بر اینکه ادعا از جهت علمی حائز اهمیت است و نیازمند دقت و تتبع بیشتر در رابطه احادیث سلمان فارسی است و در پایان جلسه از تمامی شرکت کنندگان و اساتید محترم قدردانی شد.